

Wpływ grubości otoczki gęstwy drożdżowej na kulach inerty na proces jej suszenia w suszarce fontannowej

Streszczenie

Doświadczenie przeprowadzono w laboratoryjnej suszarce fontannowej. Mierzono zmiany zawartości wody w otoczkach gęstwy drożdżowej suszonej na szklanych kulach. Suszenie przeprowadzono przy temperaturze czynnika suszącego $t = 90^{\circ}\text{C}$ i jego prędkości $v = 4,2 \text{ m/s}$. Grubość otoczki na kulach wahała się od 0,08 do 0,25 mm. Początkowa zawartość wody w gęstwie wynosiła $3,5 \text{ kg H}_2\text{O/kg s.m.}$, a końcowa $0,1 \text{ kg H}_2\text{O/kg s.m.}$ Wpływ grubości otoczki na kinetykę suszenia przedstawiono w postaci wykresów.

Słowa kluczowe: gęstwa drożdżowa, suszenie, kule inerty.

Wykaz oznaczeń:

A – współczynnik równania (1)	[-]
b – grubość otoczki na kulach	[mm]
$u_{(\tau)}$ - bieżąca zawartość wody w suszonym materiale	[kg/kg]
u_0 – początkowa zawartość wody w materiale	[kg/kg]
u_r – równowagowa zawartość wody w materiale	[kg/kg]
u_t – zawartość wody obliczona z równania (1)	[kg/kg]
u_{ex} – zawartość wody wynikająca z pomiaru	[kg/kg]
τ - czas	[s]
$du/d\tau$ – szybkość suszenia	[kg H ₂ O/(kg s.s. min)]
v – prędkość czynnika suszącego w komorze suszenia	[m/s]
t – temperatura czynnika suszącego	[°C]
k – współczynnik szybkości suszenia	[1/min]
q_p – średni strumień wody z 1 m ² powierzchni kul	[kg H ₂ O/(m ² h)]
$Fom = De \tau / R^2$ – masowa liczba Fouriera	[-]
De – efektywny współczynnik dyfuzji wody	[m ² /s]
R – zewnętrzny promień kuli z otoczką	[m]

Wstęp i cel pracy

Gęstwa drożdżowa powstająca (jako produkt uboczny) m.in. w przemyśle browarniczym stanowi osad o wilgotności ok. 80% - zawierający żywe drożdże. Główną metodą jej konserwacji jest suszenie.

Analiza literatury [Luna – Solano G. i in.1998, Mujumdar S. A. i in. 1995, Szentmarjay J. i in. 1991] oraz własne obserwacje pozwalają przypuszczać, że odpowiednim sposobem (ze względu na jakość i ekonomikę procesu) byłoby suszenie gęstwy w suszarce z fontannowym złożem materiału inertynego. Celem pracy było zbadanie przebiegu procesu suszenia browarniczej gęstwy drożdżowej na fontannowym złożu materiału inertynego w zależności od grubości jej otoczki na kulach.

Stanowisko pomiarowe i metodyka badań

Pomiary wykonano na stanowisku pokazanym na rysunku 1. Zasadniczą część stanowiska stanowiła przezroczysta komora suszenia o średnicy części cylindrycznej 0,094 m, wysokości 0,3 m i pojemności ok. 0,002 m³. Komora w części stożkowej z dnem sitowym zawierała 380 sztuk szklanych kul (jako inert) o średnicy 0,007 m. Surowiec stanowiła gęstwa drożdżowa o zawartości wody ok. 3,5 kg H₂O/kg s.s. pochodząca z Browarów Dolnośląskich „Piaś” we Wrocławiu. Po wstępnym nagraniu kul w komorze do temperatury suszenia podawano porcję gęstwy drożdżowej na złożę fontannujących kul strzykawką. Dzięki fontannowaniu następowało szybkie otaczanie się kul surowcem. Masę gęstwy drożdżowej podawanej na złożę inerty regulowano w zakresie 5 – 17g – co dawało teoretyczną grubość otoczki na każdej z kul od ok. 0,08 do 0,25 mm. Suszenie prowadzono do wilgotności końcowej ok. 10%, przy temperaturze powietrza 90°C, oraz przy jego prędkości w części cylindrycznej – 4,2 m/s. Pomiarów ubytku masy suszonej gęstwy dokonywano co 1 minutę na wadze elektronicznej WPE 300 z dokładnością $\pm 0,01$ g – ważąc komorę (wcześniej wytarowaną) wraz z zawartością. Prędkość przepływu powietrza w komorze mierzono anemometrem skrzydełkowym AA 2113 z dokładnością $\pm 0,1$ m/s. Wilgotności surowca i suszu określano metodą suszarkową. Wilgotność względną i temperaturę otoczenia mierzono psychrometrem Assmanna z dokładnością $\pm 2\%$ oraz termometrem rtęciowym z dokładnością $\pm 0,2\%$.

Czas mierzono zegarem z sekundnikiem. Szybkość suszenia du/dt określano, dzieląc (obliczone na podstawie pomiarów) ubytki zawartości wody przez odstępy czasu między pomiarami, wynoszące 1 minutę. Średni powierzchniowy strumień wody obliczono odnosząc ubytki masy próbki surowca do 1 m² powierzchni kul inerty i do czasu 1 godz. Każdy cykl pomiarów powtarzano trzykrotnie.

Ocena błędów pomiarów

W tabeli 1 podano bezwzględne i względne błędy systematyczne mierzonych i obliczanych na podstawie pomiarów wielkości. W przypadku pomiarów bezpośrednich błąd bezwzględny wyznaczano z klasy miernika lub na podstawie wartości najmniejszej działki skali przyrządu. Błędy pomiarów złożonych wyznaczono metodą różniczki zupełnej.

Wyniki badań

Na rysunku 2 przedstawiono (przy prędkości czynnika suszącego $v = 4,2$ m/s i jego temperaturze 90°C) spadki zawartości wody w funkcji czasu, dla 3 różnych grubości otoczek gęstwy drożdżowej na kulach. Każdy z punktów pomiarowych na rys.2. jest średnią z trzech powtórzeń. Jak wynika z wykresu w zależności od grubości otoczki, czas suszenia gęstwy od zawartości wody 3,44 do ok. 0,1 kg H₂O/kg s.m. wahał się w granicach 4 – 8 minut. Przebieg punktów pomiarowych wskazuje na występowanie dwóch okresów o różnej intensywności suszenia. Okres o wyższej intensywności przypada w przybliżeniu na pierwsze 2 minuty procesu. Jest to szczególnie wyraźne dla otoczki o

najmniejszej grubości (0,08 mm). Okres ten w przypadku suszenia fontannowego niekoniecznie musi być utożsamiany z klasycznym (wg literatury) I okresem, gdy temperatura powierzchni surowca i szybkość suszenia są stałe. Ze względu na brak możliwości pomiaru w sposób ciągły ubytków masy wody na kulach oraz temperatury otoczek w fontannującym złożu-trudno było precyzyjnie określić granicę między I i II okresem suszenia. Po pominięciu pierwszego punktu pomiarowego pozostałe punkty dla poszczególnych grubości otoczek, można przybliżyć równaniem wykładniczym:

$$u_{(\tau)} = A e^{-k\tau} \quad (1)$$

- charakterystycznym dla II okresu suszenia większości materiałów roślinnych [Pabis S., 1982]. Wartości współczynników A i k oraz korelacji r dla różnych grubości otoczki b na kulach przedstawiono na rys.2.

Wpływ grubości otoczki b na dynamikę ubytków wody potwierdzają wykresy szybkości suszenia, przedstawione na rys.3. Jak wynika z rys.3. szybkość suszenia otoczki gęstwy o grubości $b=0,08$ mm przez większość czasu trwania procesu była o ok. 50 % wyższa w porównaniu z szybkością suszenia otoczki o grubości $b=0,25$ mm. Szybsze wysychanie cieńszej otoczki na kulach (czyli skrócenie czasu suszenia) można wyjaśnić w oparciu o istniejące rozwiązanie równania konwekcyjnego suszenia ciała stałego o kształcie kuli [Pabis S., 1982]. Z rozwiązania tego m.in. wynika związek, który symbolicznie można przedstawić jako:

$$\frac{u_{(\tau)} - u_r}{u_0 - u_r} = f(\text{Fom}) \quad (2)$$

, gdzie Fom stanowi masową liczbę Fouriera

Jak wynika z jej zapisu – czas suszenia τ otoczki gęstwy drożdżowej będzie malał w miarę zmniejszania zewnętrznego promienia R dwuwarstwowej granuli (a więc i grubości otoczki).

Rozbieżności pomiędzy zawartością wody u_t obliczoną z równania (1), a wynikającą z pomiarów u_{ex} oceniano obliczając błąd względny średnich kwadratów odchyłeń RMS wg formuły:

$$\text{RMS} = \sqrt{\frac{\sum_{j=1}^n \left(\frac{u_{\text{ex}} - u_t}{u_{\text{ex}}} \right)^2}{n-1}} \cdot 100 \quad (3)$$

oraz względny błąd lokalny R_{lok} z zależności:

$$R_{lok} = \frac{u_{ex} - u_t}{u_{ex}} 100 \quad (4)$$

Wartości RMS dla różnych grubości otoczki przedstawiono poniżej.

Warunki suszenia	RMS [%]
90 °C, 4,2 m/s, b = 0,08 mm	21,5
90 °C, 4,2 m/s, b = 0,19 mm	6,2
90 °C, 4,2 m/s, b = 0,25 mm	7,0

Przebieg wielkości błędu lokalnego R_{lok} dla różnych wartości b w zależności od zawartości wody w suszonym surowcu pokazano na rysunku 4.

Wartości RMS i R_{lok} wskazują, że równanie (1) dostatecznie dokładnie przybliża wyniki eksperymentu. Maksymalna wartość RMS wyniosła ok. 21 %, ponad 80 % wyników R_{lok} mieściło się w przedziale ± 10 %. Zwiększenie teoretycznej grubości otoczki od 0,08 do 0,25 mm spowodowało wzrost wielkości strumienia wody z 1 m^2 powierzchni kul od ok. 0,7 do ok. 1,3 $\text{kg H}_2\text{O}/\text{m}^2\text{h}$.

Wnioski

1. Pomijając pierwszą minutę procesu, pozostałe punkty na krzywych suszenia gęstwy drożdżowej na kulach inerty można przybliżyć równaniem wykładniczym:

$$u_{(\tau)} = A e^{-k\tau}$$

2. Zwiększenie grubości otoczek na kulach od ok. 0,08 do ok. 0,25 mm spowodowało spadek średniej szybkości suszenia ok. 50% oraz prawie dwukrotny wzrost wartości średniego powierzchniowego strumienia wody.

Spis rysunków:

Rys.1. Schemat stanowiska pomiarowego: 1 – wentylator, 2 – zasuwa regulacyjna, 3 – nagrzewnica z regulatorem temperatury, 4 – termopara, 5 – komora suszenia, 6 – fontannujące złożo, 7 – króciec pomiarowy, 8 – anemometr, 9 – manometr cieczowy, 10 – filtr workowy

Fig.1. Scheme of measuring stand: 1 –fan, 2 – damper, 3 – heater with temperature controller, 4 – thermoelement, 5 –drying chamber, 6 – spouted bed of inert spheres with envelopes of yeast slurry, 7 –measuring pipe, 8 –anemometer, 9 – liquid manometer, 10 – sack filter

Rys.2. Spadek zawartości wody u w czasie τ dla różnych grubości otoczek na kulach, $v = 4,2 \text{ m/s}$, $t = 90 \text{ °C}$

Fig.2. Drop of water fraction u versus time τ for various thickness of the envelope on the spheres, $v = 4,2 \text{ m/s}$, $t = 90 \text{ °C}$

Rys.3. Szybkość suszenia w zależności od zawartości wody dla różnych grubości otoczek na kulach, $v = 4,2 \text{ m/s}$, $t = 90 \text{ }^\circ\text{C}$

Fig.3. Drying rate versus water content for various thickness of the envelope on the spheres, $v = 4,2 \text{ m/s}$, $t = 90 \text{ }^\circ\text{C}$

Rys.4. Wartości błędu lokalnego w funkcji zawartości wody dla różnych grubości otoczki

Fig.4. The value of the local error as a function of water content for various thickness of the envelope

Spis tabel

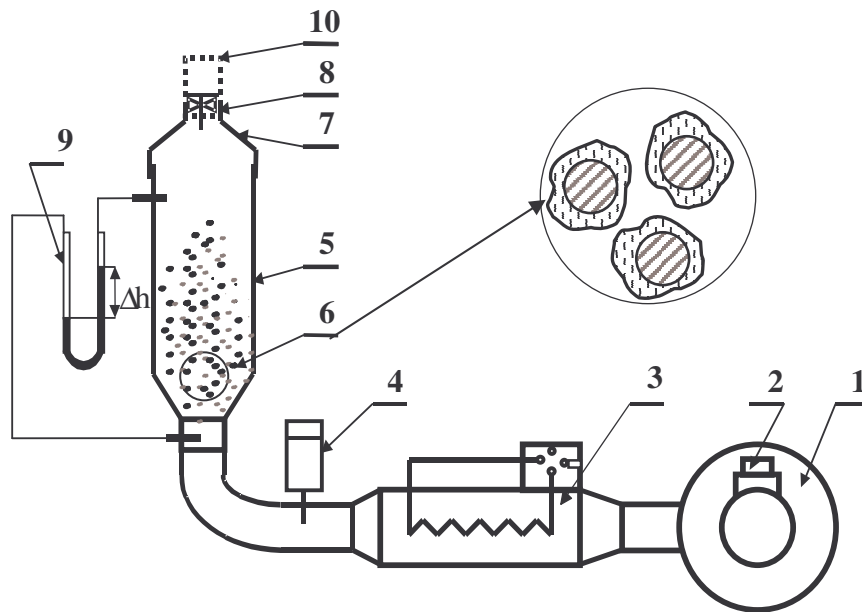
Tabela 1. Błędy systematyczne mierzonych wielkości.

Table 1. Systematical errors of the measured value.

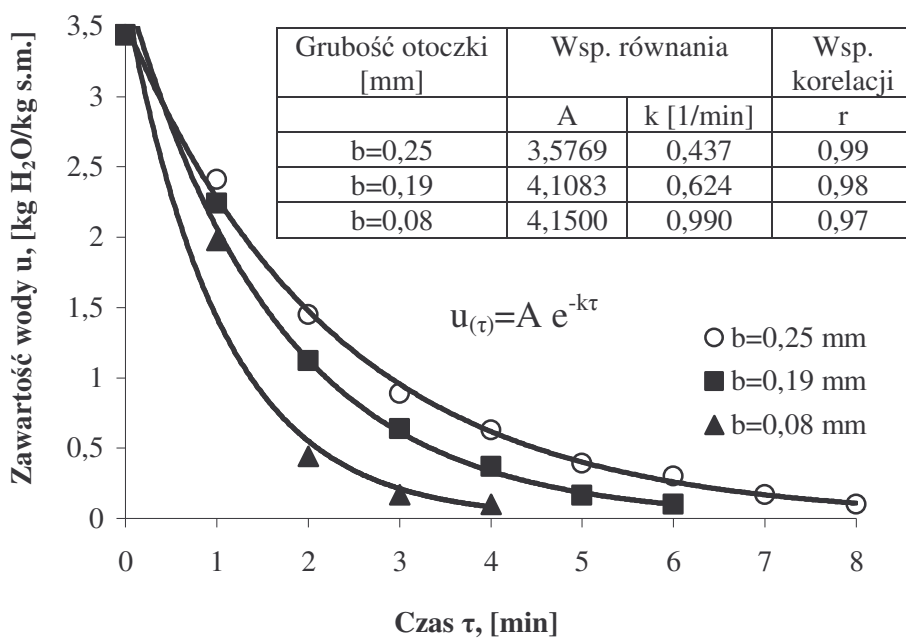
Tabela 1.

Mierzona wielkość	Błąd bezwzględny Δ	Błąd względny δ [%]	Uwagi
Temperatura powietrza na wlocie do suszarki	$\pm 1^\circ\text{C}$	1,5 – 2 %	Wahania błędu względnego dla temperatury 90°C
Prędkość przepływu powietrza u wylotu suszarki	$\pm 0,1 \text{ m/s}$	2,2	Wahanie błędu względnego dla prędkości $v = 4,2 \text{ m/s}$
Grubość otoczki gęstwy na kuli inerty	$\pm 10\mu\text{m}$	9 – 15	Wahanie błędu względnego dla $b = 80 - 250 \mu\text{m}$
Początkowa zawartość wody w gęstwie drożdżowej	0,02 kg/kg	2,5	Przeprowadzono trzy niezależne pomiary
Końcowa wilgotność suszu	$\pm 0,02 \text{ kg/kg}$	3,4	Przeprowadzono trzy niezależne pomiary
Temperatura otoczenia	$\pm 0,2^\circ\text{C}$	1,3 – 2,7	Przeprowadzono trzy niezależne pomiary
Wilgotność względna otoczenia	$\pm 2\%$	3,4 – 4,2	Przeprowadzono trzy niezależne pomiary

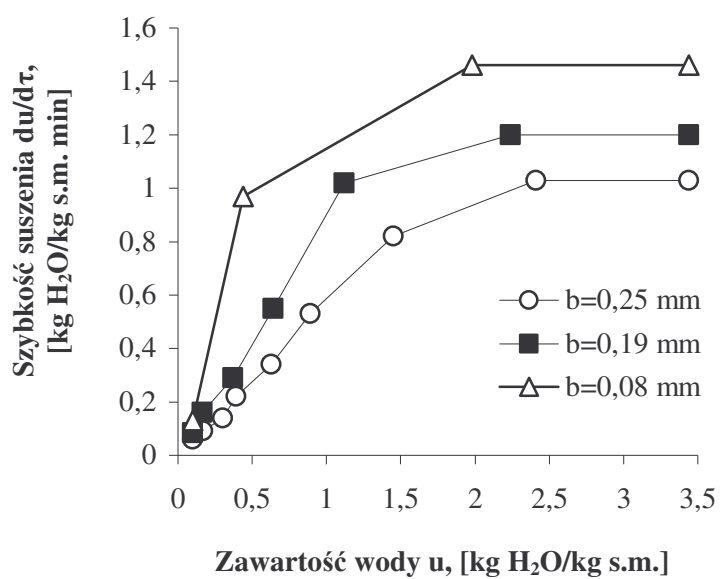
Rys.1.

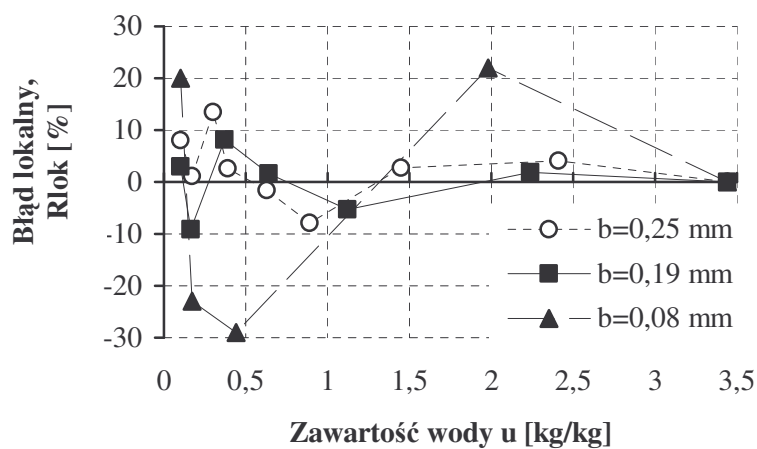
Rys. 2

Rys. 3

Rys. 4

Bibliografia:

- Luna- Solano G. i in. 1998. Yeast viability (*Saccharomyces cerevisiae*) dried by fluidized bed and spray drying, Drying '98, vol. C, pp. 1815 – 1821, Halkidiki, Greece.
- Pabis S. 1982. Teoria konwekcyjnego suszenia produktów rolnych. PWRiL Warszawa.

Influence of the envelope thickness of yeast slurry on inert spheres on the drying process in a spouted bed drier

Summary

The trial were carried out in a lab spouted bed drier. Measurements of water content in the envelopes of yeast slurry dried on glass spheres were made. The drying was performed at the temperature of drying medium $t = 90^{\circ}\text{C}$, at air flow rates $v = 4.2 \text{ m/s}$. Thickness of the slurry envelopes on the spheres ranged from 0.08 to 0.25 mm. The initial water content in the slurry was 3.5 kg $\text{H}_2\text{O}/\text{kg d.m.}$ and the final one 0.1 kg $\text{H}_2\text{O}/\text{kg d.m.}$ The effect of the envelope thickness on the drying kinetics was described by linear equations.

Key words: yeast slurry, drying, inert material